БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ПО ОКЕАНОЛОГИЯ

Утвърдил:
Директор на ИО-БАН
проф. д-р Валентина Тодорова

ПРАВИЛА ЗА ДОСТЪП И УПРАВЛЕНИЕ НА ДАННИ И РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА В ИНСТИТУТА ПО ОКЕАНОЛОГИЯ "ПРОФ. ФРИТЬОФ НАНСЕН" – БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

2025

1. Общи положения

Настоящите правила регламентират условията за достъп, използване, съхранение, споделяне и управление на **данни и резултати**, генерирани чрез или с помощта на инфраструктурата на Института по океанология "Проф. Фритьоф Нансен" – Българска академия на науките (ИО-БАН), наричана по-долу **Инфраструктурата**.

2. Категории потребители

- **Вътрешни потребители:** служители, изследователи, докторанти и студенти, свързани с ИО-БАН чрез трудово или договорно правоотношение.
- **Външни потребители:** партньорски институции, представители на индустрията, други научни организации и независими изследователи.

3. Правила за достъп

3.1. Условия за достъп:

- Всеки **вътрешен потребител** получава достъп до данните и резултатите, генерирани от Инфраструктурата, съгласно вътрешните правила на ИО-БАН.
- Всеки **външен потребител** подава **официална заявка** за достъп, съдържаща информация за потребителя, цел на използване, списък с данни и/или резултати, до които се иска достъп, времеви обхват и очаквани резултати.
- Заявките се оценяват от експертна комисия или административен орган на Инфраструктурата (ръководител на лаборатория, специалист от лабораторията и директор или писмено упълномощени от тях лица).
- При одобрение се подписва **споразумение за достъп**, което определя срокове, отговорности и условия за използване на данните.

3.2. Видове достъп:

- **Отворен достъп:** за данни или резултати, публикувани под отворен лиценз или предоставени чрез споразумение за сътрудничество.
- **Ограничен платен достъп:** за чувствителни или непубликувани данни – например при възложени научни изследвания по договор.
- **Платен достъп:** при заявки от индустрията или търговски структури, съгласно утвърден ценоразпис.

4. Управление на научни данни

4.1. Категории данни:

- **Първични данни** (обработени)
- **Обработени данни** (интерпретации от специалист)
- **Метаданни** (описателна информация за данните, методи, параметри)

4.2. Съхранение:

- Всички данни се съхраняват в електронен формат на компютри в **Инфраструктурата**. При наличие на централизирана система за съхранение (сървър, облак и др.), копие от данните се съхранява и в нея.
- Срок за съхранение: **неограничен**.
- Данните се архивират регулярно (при наличие на такава система) .

4.3. Споделяне и достъп:

- Данните, генерирани в рамките на публично финансирани проекти, се използват от участниците в проектите и подлежат на споделяне в отворени хранилища (open access), освен ако не са класифицирани или защитени по закон.
- Данните, генерирани в рамките на научния план на ИО-БАН, се използват за изпълнение на предвидените задачи и подлежат на споделяне в отворени хранилища (open access), освен ако не са патентоспособни.
- Всички данни следва да отговарят на принципите FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable).

4.4. Защита:

- ИО-БАН гарантира спазване на Регламента за защита на личните данни (GDPR) съгласно действащото българско законодателство и вътрешните правила за защита на личните данни в Института по океанология.
- Защитата на чувствителни данни (напр. индустриални, патентоспособни) се осъществява чрез криптиране, ограничен достъп и договорни клаузи за конфиденциалност.

5. Управление на научните резултати

- Публикуване на резултати се извършва след одобрение от ръководителя на проекта, ръководител на работен пакет и директор или писмено упълномощени от тях лица.
- ИО-БАН запазва авторските права и правата върху интелектуалната собственост, освен ако не е договорено друго в писмена форма (например при съвместни публикации).

6. Отговорности на потребителите

- Спазване на етичните норми за научни изследвания.
- Недопускане на неоторизиран достъп, копиране, разпространение или споделяне на чувствителни данни и резултати.
- При всяка публикация, потребителите са длъжни да цитират Инфраструктурата в съответствие с предоставения шаблон (Приложение 1) за цитиране и/или с изискванията на конкретния проект, финансиращ орган или писмено уточнение с представител на ИО-БАН.

- Спазване на срокове, договорни задължения и правилата, описани в настоящия документ.

7. Приложения

- Шаблон за цитиране на Инфраструктурата.

8. Допълнителни приложения (по преценка)

- Форма за заявка за достъп (свободен текст).
- Образец на споразумение (свободен текст).

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

ШАБЛОН ЗА ЦИТИРАНЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА

Цитирането на набор от данни включва: Автор/Създател на набора от данни, Година на публикуване, Заглавие, Версия, Издател/Хранилище и Постоянен идентификатор (DOI или URL).

Ключови компоненти на цитиране на набор от данни:

1. Автор(и) / Създател(и): Лице(а) и/или организация, отговорни за създаването на набора от данни.
2. Година на публикуване: Годината, в която наборът от данни е публикуван или издаден.
3. Заглавие на набора от данни: Официалното заглавие на набора от данни.
4. Версия: Конкретната версия на набора от данни, ако данните са динамични.
5. Издател/Хранилище: Организацията или платформата, която хоства или разпространява набора от данни.
6. Постоянен идентификатор: Уникална и стабилна връзка - DOI или URL.

Примери:

О. Христова, Б. Джурова, Т. Николова, В. Кирякова, Иванов А., (2023). Данни физикохимия. В: Мониторинг на Черно море 2023. Институт по океанология – БАН/Hristova O., Dzhurova B, Nikolova T., Kiriyakova V., Ivanov A., (2023). Physicochemical data. In: Black Sea Monitoring 2023. Institute of Oceanology – BAS. https://doi.org/10.7546/IO.BAS.2024.21/monitoring-2023**.**

Иванов, И., Петрова, М., & Институт по океанология – БАН. (2025). Хидрологични наблюдения в Черно море [Dataset, Version 1]. Zenodo. https://doi.org/xxxxx

Настоящите Правила са обсъдени и приети от Научния съвет на ИО-БАН (Протокол № 12 от 17.09.2025 г.).